

IN GESPREK MET VORMBOMENKWEKER JOHAN VAN OVERBEEK

Bomen over bomen

Dat bomen een grote waarde voor de leefbaarheid en duurzaamheid van de openbare ruimte hebben is algemeen bekend. Bomen zorgen immers voor de filtering van CO₂, stof-rook- en roetdeeltjes en een geschikt microklimaat. Ook zorgen bomen voor het matigen van temperatuurextremen en het breken van wind. Daarnaast vertegenwoordigen bomen een ecologische, cultuurhistorische waarde of een waarde uit oogpunt van recreatie of leefbaarheid. Bomen zijn en blijven 'hot', maar tegelijkertijd zijn er minder middelen beschikbaar om het gewenste resultaat te bereiken.

Voorjaar. Leivormen van sierkers bij zorginstelling in Tilburg. Bij dit nieuwbouwproject viel de keuze op leivormen van de rijke voorjaarsbloeiër Prunus 'Umineko'. Met deze 'schermen' hebben de bewoners van de eerste verdieping gegarandeerde privacy en krijgen zij jaarlijks het aangename voorjaarsgevoel mee. Extra is dat het groene blad in de herfst naar oranje tot roodpaars verkleurt. De van zichzelf smal opgaande, bijna zuilvormige Prunus 'Umineko' is hier zo gesnoeid en opgebonden dat de vierkante vlakken goed gesloten zijn. De totale hoogte van de leibomen bedraagt circa vijf meter.

Zomer. Dakvormen van haagbeuk bij Toverland in Sevenum. In het attractiepark Toverland worden de vele buitenattracties omringd door groen. De vasteplantenvalei is daarvan een noemenswaardig voorbeeld, maar ook de vele bomen spelen hier een belangrijke rol. Bij het terras aan de voet van de wildwaterbaan spelen meerstammige dakvormen van Carpinus betulus de hoofdrol. De grillige vormen, die vanaf ruim 2 meter hoogte uitwaaiëren, sluiten perfect aan op de karakteristieke omgeving en het glooiende terrein. In de zomerperiode geven ze de gewenste schaduw op de eronder staande (picknick)tafels en stoelen.

Herfst. Knotwilgen en berken bij kantoortuin in Wallenhorst. Bij een woonhuis met kantoorpand staat langs oprit en parkeerplaats een aantal Salix alba 'Chermesina'. De keuze viel op deze wilg vanwege de twijgen die in de winterperiode warmoranje kleuren. Dat is een kleur die hier perfect aansluit op die van het kantoorpand. Vandaar ook dat de bomen pas aan het begin van het voorjaar worden geknot. Tussen de wilgen groeien in kegelvorm geknipte berken, Betula ermanii 'Holland'. Deze berken, waarvan de vorm goed contrasteert met die van de wilgen, spelen met hun witte stammen eveneens een belangrijke rol in de wintermaanden.

Herfst. Leivormen van amberboom bij basisschool in Oirschot. Bij de inrichting van een speelplaats bij een basisschool viel de keuze op Liquidambar styraciflua met eronder lage hagen van beuk. De sterke amberboom heeft elk seizoen een ander uiterlijk; in het voorjaar loopt de boom frisgroen uit, in de zomer kleurt het blad naar donkergroen, bij de herfstverkleuring is er de absolute hoofdrol voor de vurige tinten oranje, rood en geel en in de winter gaat alle aandacht uit naar de opvallende, decoratieve krukbast. "Cultivars van Acer x freemannii vindt Van Overbeek prachtige vervangers. "Die hebben een dieprode herfstkleur."

Johan van Overbeek is specialist in vormbomen. Wie een rondje over zijn kwekerij loopt, ziet een grote diversiteit aan vormen, maar ook aan boomsoorten en cultivars. De groeivorm van verrassend veel bomen blijkt te beïnvloeden. "En met de juiste keuze kunnen vormbomen jaarrond van waarde zijn." Waarom vormbomen de laatste jaren zo populair zijn? "De ruimtes worden steeds kleiner, zowel in de particuliere tuin als in drukbevolkte steden en dorpen", aldus kweker Johan van Overbeek uit Oirschot. "Op plaatsen waar een gewone boom zich niet kan doorontwikkelen, is een vormboom dé oplossing. In vorm gesnoeide bomen hebben immers snel een volwassen uitstraling, ondanks hun beperkte omvang." Door het constant in vorm houden, door jaarlijks te snoeien, blijven ook de omvang van de stam en het wortelgestel beperkt. Uiteraard afhankelijk van de soort. "De groei gaat er immers uit." Snoeien blijft uiteraard elk jaar noodzakelijk. Op de kwekerij gebeurt dat minstens twee keer per jaar. Eenmaal aangeplant, hoeft een boom die zijn definitieve vorm heeft gekregen slechts één keer per jaar geknipt te worden. "De groei is dan rustiger." Onderhoud valt dus mee. "Snoeihout is met één kruiwagen af te voeren. Ook hier weer uitzonderingen daar gelaten. Een plataan bijvoorbeeld heeft een uitzonderlijke groeiwijze. Die geeft veel snoeihout."

Bercaeu, podium of iglo

De van oudsher populaire linde en de sinds enkele decennia populaire plataan zijn de bekendste vormbomen. Maar er is veel meer keuze. Van Overbeek vormt Fraxinus, Acer, Aesculus, Sophora, en Prunus, om maar enkele voorbeelden te noemen. "Ons aanbod

Zware honingbomen op supermarktdak in Heerlen

Op een plein midden in Heerlen, realiseerde Tree Ground Solutions een solide groeiomgeving voor enkele honingbomen. Een watermanagementsysteem op het dak zorgt voor de opvang van kostbaar regenwater dat constant beschikbaar blijft. Erwin van Herwijnen: "Het systeem heeft zich al bewezen, de bomen hebben zich inmiddels fantastisch ontwikkeld."

Het Maankwartier bevindt zich dichtbij het station en verbindt het noordelijke met het zuidelijke deel van de stad. Over het spoor en aan het Zuidplein wordt nog gewerkt, het Noordplein is inmiddels gerealiseerd. Dat Noordplein bevindt zich op het dak van een winkelcentrum, eronder liggen twee lagen parkeergarage. "Het dak ligt vijf meter boven het maaiveld", vertelt Groeiplaats Specialist Erwin van Herwijnen. Bij de ontwikke-

ling van de plannen ontstond al snel de vraag of er bomen op het dak konden groeien. De deklaag was immers bescheiden; 40 cm. "Door het aanleggen van terpen hebben we genoeg ruimte kunnen winnen voor de leeflaag van de bomen." Daarbij was het wel noodzakelijk om de kluiten extra te verankeren, ter bescherming tegen de draaiwind tussen de bebouwing." De honingbomen, maat 80-90, wogen bij aanplant al circa 5 tot 6 ton per stuk en staan precies op de constructiekolommen van het gebouw.

Gratis regenwater

Belangrijk bij de dakconstructie was om het regenwater gereguleerd van het dak te krijgen, maar ook om het water beschikbaar te houden voor de bomen. "Zonde om gratis regenwater richting de zuiveringsinstallatie te

laten verdwijnen en de bomen daarna via een druppelsysteem duur leidingwater te geven." Tree Ground Solutions koos voor het Permavoid Capillaire Irrigatie Systeem. Ter hoogte van de bomen liggen bakken die 4.000 tot 5.000 liter regenwater kunnen opvangen. Zijn deze vol dan is er een overloop naar het algemene gedeelte van het dak waarvan het langzaam wordt afgevoerd. "Het water dat we tijdens natte periodes opvangen, kunnen we tijdens droge periodes door een innovatief systeem beschikbaar houden voor de bomen. Die zijn dan in staat door hun verdamping, de omgeving te koelen." Met dit systeem heeft het bedrijf afgelopen voorjaar ondanks de droogte toch de ideale groeiomstandigheden gecreëerd met als resultaat prachtig ontwikkelde bomen in een klimaat adaptieve omgeving.

is door de jaren heen behoorlijk toegenomen, de vraag gelijkmatig gestegen." Wintergroen is vaak gevraagd, maar blijkt lastig. "De vorstgevoeligheid is het probleem. Taxus baccata is wat mij betreft de beste optie." Prunus laurocerasus, wintergroene eiken en Photinia x fraseri 'Red Robin' geven volgens

hem risico. "Komt er weer een extreme winter dan is er zeer waarschijnlijk schade." Wat betreft de vormen is Van Overbeek ook bijzonder uitgebreid. De laatste jaren zet hij steeds meer in op samengestelde boomgroepen. "Enkele bomen samen die een grote berceau, een podium of een igloo vormen. Het

eindbeeld is direct te plaatsen." Met de juiste boomkeuze kunnen vormbomen jaarrond van waarde zijn. In de lente is het er ontluikende blad en de bloesem en ook in de zomer zijn er soorten die bloeien. Soms speelt het gekleurde blad een rol. De herfst is het kleurrijkste seizoen vanwege de

sterk wisselende bladverkleuringen bij de diverse soorten en cultivars. "Deze waardevolle eigenschap wordt nog altijd ondergewaardeerd. En in de winter, als het blad is gevallen, vallen de contouren het sterkst op. Zeker wanneer een laagje sneeuw de vorm en takstand accentueert."

Winter. Lindes en beuken in privétuin in Ermelo. In een onder architectuur aangelegde privétuin zorgen leilindes voor privacy. Vanwege het hoogteverschil met het ernaast gelegen perceel was hier de wens voor bomen met een vertakking vanaf 1 meter hoogte. De leibomen zijn gemaakt van Tilia x europaea 'Pallida' en hebben zeven etages. De 3,50 meter hoge blokvormen van Fagus sylvatica vormen een mooi contrast met de overige beplanting. Vanwege het smalle uiterlijk belemmeren ze nooit het ruimtelijke gevoel. Samen met de Buxus-bollen zorgen ze ook in de winterperiode voor een interessante aanblik.